

INGEBORG FREDERIKSENS TEGNINGER AF »BERØMTE« TRÆER

Af P. CHR. NIELSEN

20. august 1954 foretog Skovhistorisk Selskab en ekskursion til Jægerspris Nordskov, hvor man bl. a. opsøgte Kongeegen, Storkeegen og Snoegen, for at medlemmerne af selskabet, der var stiftet året før, kunne blive præsenteret for disse ærværdige træer, der ved deres alder og størrelse taler til vor fantasi. Disse træers historie går langt tilbage i tiden, og fra omkring midten af det 19. århundrede har der eksisteret billeder af dem. Undertegnede havde bragt en del af disse billeder med, for at ekskursionsdeltagerne kunne danne sig et begreb om træernes udvikling, eller rettere tilbagegang gennem de sidste hundrede år. Se Dansk dendrologisk Årsskrift, 1957, s. 317-372. Det var tydeligt, at træerne havde skæmmet sig meget i den forløbne periode, men samtidigt stod det klart, at man i højeste grad savnede korrekte tegninger af dem.

Skovhistorisk Selskabs daværende formand, dr. C. SYRACH LARSEN, gik derfor stærkt ind for, at man fra selskabets side skulle sørge for, at der blev udført »autentiske og samtidigt kunstnerisk smukke tegninger« af de gamle Ege i Nordskoven. Malerinden INGEBORG FREDERIKSEN, med hvem doktoren drøftede planen, følte sig i høj grad tiltrukket af en sådan opgave, hvis start blev økonomisk støttet af CARLSEN-LANGES LEGATSTIFTELSE.

Resultatet blev et frugtbart samarbejde mellem dr. SYRACH LARSEN og INGEBORG FREDERIKSEN, hvor doktoren opgav emnerne, og malerinden med flid og tålmodighed gennemførte arbejdet, ofte under barske, klimatiske betingelser.

Det først opstillede arbejdsprogram gik ud på at få tegnet de nævnte Kæmpeege i Nordskoven samt Madbøgen på Fyn. Tegningerne af disse træer samt Bøgene på Støvringgaard var færdige i 1959. Efter at opgaverne i det første program var løst, fik doktoren overtalt INGEBORG FREDERIKSEN til at foretage en rejse til Læsø for at tegne Bangsbofyren, hvorefter serien fortsattes med Bregneegen og den Vrange Bøg i Krogelund.

Hvor INGEBOG FREDERIKSEN er kommet frem med sit tegnebrædt på trætegningsekspeditionerne, er hun blevet mødt med stor velvilje af forstpersonalet og andre, der har hjulpet hende til rette. Uden denne imødekommenhed fra værternes side, havde det ikke været muligt at få tegnet de otte træer, som læseren vil blive præsenteret for på de følgende sider.

Originaltegningerne er ca. 45 × 50 cm. Af Kongeegen og Snoegen har Skovhistorisk Selskab ladet fremstille reproduktioner i størrelsen 36 × 50 cm. Disse reproduktioner er blevet solgt i betydeligt antal, og tegningerne er gengivet på forskellig vis i tidsskriftartikler, således at der næppe kan være tvivl om, at mange mennesker i dag vil tænke på disse fremstillinger, når talen er om Kongeegen og Snoegen. Samtlige originaltegninger har været forevist ved Skovhistorisk Selskabs møder og ved den lille udstilling af INGEBOG FREDERIKSENS tegninger, som Dansk dendrologisk Forening arrangerede i december 1963. Originaltegningerne af Kongeegen og Støvringgaardbøgene kan ses på Jagt- og Skovbrugsmuseet i Hørsholm.

Kendte, berømte og smukke træer er i vid udstrækning blevet foreviget ved maling, tegning og navnlig ved fotografering. På disse gengivelser er det ofte en detalje, man har fæstet sig ved, og de giver sjældent det »autentiske« billede af træet, således som man fra Skovhistorisk Selskab stillede opgaven. INGEBOG FREDERIKSEN har løst denne på en smuk og værdig måde, og vi håber, at hun vil fortsætte det arbejde, der nu har stået på i ti år.

På Skovhistorisk Selskabs vegne vil jeg benytte den lejlighed, som Dansk dendrologisk Årsskrift her har givet til at få trykt tegningerne af »berømte« træer, til at takke dr. SYRACH LARSEN for initiativet, INGEBOG FREDERIKSEN for de værdifulde tegninger, CARLSEN-LANGES LEGATSTIFTELSE for den økonomiske støtte, der gav mulighed for at tage opgaven op, og iøvrigt alle, der har hjulpet med at overvinde de praktiske vanskeligheder, der var forbundet med at gennemføre arbejdet. En særlig tak til skovfoged TH. JENSEN i Studehaven på Jægerspris Skovdistrikt, hvor halvdelen af tegningerne er blevet til, og til sognefoged BERTEL HANSEN, Bangsbogårde på Læsø, der skar toppen af sin kære Hestekastanie for at give INGEBOG FREDERIKSEN mulighed for at tegne den gamle Skovfy.

Bangsbofyren

For henimod 12.000 år siden indvandrede Skovfyren til det område, der blev til Danmark, og den var det herskende skovtræ i den såkaldte Fyrreperiode – ca. 8.000 – 6.000 f. Kr. –, da også grænserne mellem land og hav var meget forskellige fra de nuværende. Sunde og bæltter eksisterede kun som brede floder, og de danske øer, også Læsø, var landfast med det mellemeuropæiske fastland. Dengang kom Skovfyren til Læsø, hvor den ligesom på visse lokaliteter i det vestlige Jylland holdt sig gennem årtusinder, mens den de fleste steder blev udkonkurreret af mere skyggetålende og skyggegivende træarter.

Endnu i det 16. århundrede berettes der om betydelige skovstrækninger af Fyr på Læsø, men til beboernes saltsydning medgik store brændemængder, der i vid udstrækning blev hugget i Fyrre-skoven. Gang på gang blev der udstedt påbud om at spare på skoven, og der blev givet lempelser i de saltafgifter, som Læsøboerne skulle svare til kongen, for at skoven kunne komme til hægterne, og det hjalp noget. Sit dødstød fik Fyrre-skoven under Torstensonkrigen (1643–45), da der var sendt soldater til Læsø for at beskytte øen. 1646 gives der anføreren følgende skudsmål: »At den gamle Furskov, som i nogle år haver været en stor landsens beskærmelse imod sandfog, formedelst STEN RØDSTENS ordre er ganske ophuggen«.

Omtrent hundrede år senere, i 1742, beretter biskop ANDREAS WØLDIKE fra Viborg: »Der findes endnu gamle folk på Læsø, der kan erindre levninger af den prægtige store skov, som af slige træer haver været på landet. Og både udi præstens og en del andre folkes huse ses bjælker, sparrer og deslige af Læsøs forrige Fyr-Skov . . . Jeg . . . haver også . . . fornummet, at jorden på adskillige steder imellem de af sand til hobe blæste høje og bakker spruder selv af sig en og anden små Fyr- og Granspire, der vidner om Naturens tilbøjelighed til det slags træer at frembringe. Jeg haver og selv set, at en og anden af beboerne haver flyttet sådanne spirer ind i deres indgrøftede hauger; men derhos må jeg melde, at samme spirer haver ingen fred for harer, køer og andet kvæg, som bide toppene af, at de ikke kan komme til nogen vækst, men alle ere vanskabte, små og krøbelagtige«. At der omtales Gran og Fyr skal ikke tages højtideligt; der er uden tvivl kun tale om Fyr.

1752 fødtes POUL VINTHER, der ifølge traditionen skal have flyttet nogle unge Fyrreplanter, som han havde fundet ude i heden, til Bangsbogårdene. Af disse er der nu kun Bangsbofyren tilbage. Også den gamle Skovfyr ved gården Juelsminde skal være fundet i heden på samme måde som Bangsbofyren, så sent som omkring 1860. Ifølge POUL LORENZENS omhyggelige udredning i Dansk Skovforenings Tidsskr. 1928 kan disse to Skovfyr anses for at være af den oprindelige danske race, selv om det ikke kan udelukkes, at Fyrre-frø kan være bragt til Læsø, f. eks. med fugle fra Sveriges eller Norges Fyrre-skove.

1943 blev kviste af Bangsbofyrren podet i Arboretet i Hørsholm, hvor der nu står store smukke, podninger af træet. De har udviklet sig til brede, sunde Skovfyr, der studeres og benyttes i skovtræforædlingen.

I sommeren 1959 tegnede INGEBORG FREDERIKSEN Bangsbofyrren, som nu ejes af sognefoged BERTEL HANSEN. Træet måler 202 cm i omkreds i brysthøjde og er ca. 10 m højt. På tegningen ses arret efter en stor gren, der pegede til højre, og som måtte skæres af for nogle år siden, fordi den var knækket efter et veldigt snelæg. 1959 var træet stærkt beskyttet af en stor Hestekastanie, der kun står nogle få meter fra Fyrren. I anledning af tegnearbejdet fik INGEBORG FREDERIKSEN BERTEL HANSEN, der holdt meget af Kastanien, til at beskære den, således at Fyrren kom til at stå frit. På det gamle fotografi, der ses på side 146, skimtes Kastanien i baggrunden, ligesom man også her ser den gren, som snelaget knækkede.

Bangsbofyrren

Kongeegen

Den berømteste af alle danske Kæmpeege er Kongeegen i Nordskoven ved Jægerspris. Den har en overgang været kaldt Frederiksegen, og begge navne hentyder utvivlsomt til FREDERIK DEN SYVENDE, der holdt meget af Jægersprisegnen og de gamle Ege, og som ifølge traditionen skal have holdt »selv syvende« til hest i Kongeegens hulhed. Syv Frederiksborgheste kan næppe rummes i træets hule indre, men vel nok syv ponyer. Da Skovhistorisk Selskab opsøgte træet i 1954, blev 18 ekskursionsdeltagere fotograferet i træet (dette årsskr. 1957, s. 333), og der var plads til endnu en halv snes.

Kongeegen er ikke noget højt træ, kun 17 m, ja, den virker snarere som et lavt træ ved siden af de store Graner og Douglasier, der blev plantet i nærheden af den i 1880'erne. Omkredsen i brysthøjde, 13,96 m, er imidlertid imponerende, og dette store omfang, gør den ikke alene til Danmarks, men til Europas tykkeste Eg.

Træets ringe højde og resterne af de kraftige, nu døde grene tyder på, at Kongeegen er vokset op i fri stilling. Den korte, knudrede bul er sandsynligvis ældre end grenene, og den har holdt livet, også efter at grenene var berøvet den af storm eller mennesker. Af og til skyder ny skud frem af barken, og det er ved hjælp af disse vanris, der kan udvikle sig til kraftige grene, at træet stadigt lever. I efteråret 1964 konstateredes enkelte forandringer i træets udseende i sammenligning med INGEBORG FREDERIKSENS tegning fra 1955. De øverste bladbærende grene, der ses på tegningen, er gået ud, men iøvrigt virker træet ligeså livskraftigt som dengang. Men selv om Kongeegen skulle få en nedgangsperiode, behøver det ikke at betyde, at den går sin undergang imøde. Vore Kæmpeege har en fantastisk regenerationsevne, og nogle år efter at man har »afskrevet« en sådan Eg, kan ny vanris bryde frem af barken.

På den store, døde gren, der går ud til venstre, ses omtrent halvt ude et lille, opret skud. Det er en Birk, der har sået sig i den smule jord, der har samlet sig i en fordybning på grenen. Birken lever endnu, men på grund af næringsssorger har den ikke vokset væsentligt siden 1955.

Man har forsøgt at beregne Kongeegens alder ud fra omfanget og forskellige teorier om tykkelsesvæksten hos gamle træer. Den er efter disse beregninger mindst 1400 år og sandsynligvis meget ældre. Kongeegen er således ældre end Kongeriget Danmark og var allerede en Kæmpeeg, da GORM DEN GAMLE regerede. Se Th. Jensens afhandling s. 148-160.

Kongeeen

Storkeegen

Den næsttykkeste af Danmarks Kæmpege er Storkeegen, der findes herved en halv kilometer vest for Kongeegen og ligesom denne i det lave terræn langs strandengene ved Roskilde Fjord. Begge disse Ege og Snoegen, der står dybere inde i skoven, ca. 1 km sydøst for Kongeegen, vokser på små »øer«, der kun hæver sig lidt over de omgivende mosedrag.

Storkeegen måler 10,4 m i omkreds i brysthøjde og ved roden 12,4 m. De vældige rodudløb giver træet en stor fod at støtte på.

Storkeegen var utvivlsomt den smukkeste af de tre berømte Ege i Nordskoven, indtil den i efteråret 1947 mistede størsteparten af hovedstammen og kronen. Som INGEBORG FREDERIKSENS tegning fra 1959 viser, er der nu kun en ruin tilbage af den oprindelige hovedstamme, der ses til højre. Ældre og nyere billeder af Storkeegen ses i dette skrift, 1957, s. 337-349.

Stammen er hul, og tegningen viser åbningen ind til hulheden. Det var herigennem skovfoged JENSEN fik adgang til træets indre, hvor han fik materiale til de møjsommelige årringstællinger, som han selv gør rede for s. 148. Med stor sikkerhed er Storkeegens alder herved blevet bestemt til omtrent 800 år.

Det er den kraftige gren, der går ud til venstre i billedet, som bevirker, at Storkeegen endnu er i live. Den nederste del af grenen er skygget ihjel af omgivende Bøge, der nu er hugget bort; men den del af grenen, der går opad, er særdeles livskraftig og bærer ofte agern, hvad der forøvrigt også er tilfældet med de andre Kæmpege i Nordskoven.

Storkeegen har sit navn efter en storkerede, som for godt hundrede år siden fandtes i træets top. Storkereden ses på et maleri, som P. C. SKOVGAARD malede 1843, og CHR. VAUPELL siger i sit værk om »De danske Skove« fra 1863, at træet har fået sit navn, fordi en stork har haft sin rede deri.

Omgivelserne ved Storkeegen får den besøgende til at drømme sig tilbage i tiden. Tæt ved ligger stranden, og på de udstrakte strandenge græsser kreaturerne om sommeren. En blandingsbevoksning, der domineres af store Ege, danner de nærmeste omgivelser, og kun få hundrede meter borte finder vi en veritabel urskov, som Jægerspris Skov-distrikt har fredet, således, at der ikke foretages hugst eller skovdyrkningsforanstaltninger.

Storkeegen

Snoegen

Snoegen er den mindste af de tre berømte Kæmpeege i Nordskoven. Kongeegen og Storkeegen er ganske givet den tykkeste og næsttykkeste af alle Danmarks Ege, og det ville være på sin plads, om Snoegen med en omkreds i brysthøjde på 8,7 m var nr. 3. Dette er imidlertid ikke tilfældet. I det mindste har Fittingeegen på Korselitze på Falster et omfang, der overgår Snoegens med nogle få cm, og det er muligt, at enkelte andre Ege kommer op i denne klasse.

Det, der karakteriserer Snoegen, er den snoning eller vridning af stammen, som barkens furer antyder. Allerede i forstplanen for Jægerspris Skovdistrikt fra 1842 lovpriser denne egenskab: »Træet yder formedelst sin skønne form og dets mærkeligt snoede stamme et meget usædvanligt og skønt skue«.

Interessen for Snoegen manifesterede sig ved, at man forsøgte at hefte navnet »Danneregen« efter GREVINDE DANNER på træet. Dette navn kunne dog ikke hævde sig, vel først og fremmest, fordi enhver, der ser Egen, uvilkårligt vil kalde den en Snoeg.

Efter at Storkeegen har mistet sin hovedstamme og krone, er der ingen tvivl om, at Snoegen er den smukkeste af de tre bekendte Jægersprisege. På INGEBORG FREDERIKSENS tegning fra 1958, ser man til højre Snoegens berømte dragehoved, der dannes af resterne af en mægtig gren, der formentligt er knækket af i 1860'erne. Også størstedelen af den meget kraftige gren, der går ud til venstre, og som er støttet af to stolper, er brækket af for mere end hundrede år siden, og kun det midterste af den engang så omfangsrige krone eksisterer endnu. Ikke desto mindre fremtræder Snoegen på tegningen som et harmonisk opbygget træ, måske fordi INGEBORG FREDERIKSEN har valgt at tegne den fra et sted, hvor man ser stammen og grenene samle sig om et punkt i midten af billedet, et punkt, der kun ligger lidt ovenfor det øverste af stammen. Træets snoning ses smukkest på den side af træet, der er skjult for læseren.

Mellem stammen og den store gren, der støttes af stolperne, er der et stort hul ind til det indre af bullen. Enkelte steder ser man udefra revner i bark og ved, der går helt ind til hulrummet. Disse revner er blevet mere og mere fremtrædende i de senere år, og Snoegen ser ud til at være inde i en svækkelsesperiode. Man kan frygte, at en af de kraftige grene knækker, således som det skete med Storkeegens hovedstamme i 1947.

Snoegen

Bregneegen

Omkring Store Øllemose finder vi adskillige bevoksninger, hvor noget af urskovsstemningen er bevaret. Syd for mosen står Snoegen, nord for Bregneegen, der ikke er så stor og langt fra så kendt som medlemmerne af »Egetriumviratet« i Nordskoven.

Terrænet omkring Bregneegen er lavtliggende med små vandhuller, og træet selv står på en meget lille »ø«, som man kun når tørskoet hen til ved at træde på tuer og forhøjninger. Bevoksningen her består af El, Birk, Tjørn, Hassel, Kaprifolium og på de højereliggende områder af Bøg.

Bregneegen måler 6,95 m i omkreds i brysthøjde, men netop her har stammen nogle store knuder og er tykkere end i 1 m's højde, hvor omfanget er 6,70 m. Ved foden er den 7,90 m. Træets højde er omkring 15 m, bullens 5 m. Som det fremgår af INGEBORG FREDERIKSENS tegning fra 1961 har Bregneegen mistet adskillige kraftige grene, der bredte sig ud til siderne, og kun de grene, der sidder midt i kronen er endnu levende. Disse er til gengæld særdeles livskraftige med lange, velnærede årsskud, der lader ane, at Egen er inde i en opbygningsperiode. Der findes en del døde grene på den side af træet, som læseren ser, men navnlig på den modsatte side, hvor store sår og overvoksninger viser, at Bregneegen gennem de sidste par hundrede år har mistet den ene gren efter den anden. Her er barken faldet af på den nedre del af stammen, og omtrent, hvor den opløser sig i grene, står en »Flyvebirk« og en »Flyverøn«, som – efter overtroen – er uden for den Ondes magt, fordi de ikke har deres rod i jorden. Skulle læseren engang blive forhekset, er det rart at vide, at bær af Flyverøn kan hjælpe til at hæve trolddommen.

Forneden på stammen ser vi nogle store vorter, der hjælper med at holde den kraftige mosvegetation smukt i live, fordi en stor del af det regnvand, der falder på grenene og af disse ledes ned ad stammen, delvis standses af vorterne. Det er også her de anseeligste grupper af Engelsød-bregnen har udviklet sig. Den findes både i større kolonier og som ganske unge enkeltplanter.

INGEBORG FREDERIKSEN har tegnet fire af Nordskovens gamle Ege, men skoven indeholder endnu adskillige Kæmpeege, som søges bevaret længst muligt. Kongeegen, Storkeegen og Snoegen er blevet turistattraktioner, som besøges af mange mennesker. Om de øvrige Kæmpeege kan der være grund til at bevare en vis tavshed, da selv nænsomme turister »slider på« de gamle træer.

Bregneegen

Madbøgen

Et af Danmarks største Bøgetræer, sandsynligvis det tykkeste, står i Orbæklunde Skov vest for herregården af samme navn.

Træet, der kaldes Madbøgen, eller på fynsk Mabøgen, står sammen med to andre Bøge af lignende alder nær kanten af skoven, der her består af ca. 100-årig Bøg. Sit ejendommelige navn har træet fået, fordi hovbønderne på Orbæklunde i sin tid spiste deres medbragte mad under det.

Skønt Madbøgen er et udkantstræ og allerede i knapt 3 m's højde sender nogle kraftige grene ud over den nærliggende mark, har den dog en tydelig tendens til at danne egentlig stamme. Højden er mellem 25 og 30 m, omkredsen i brysthøjde 7,3 m og i 2 m's højde 6,7 m.

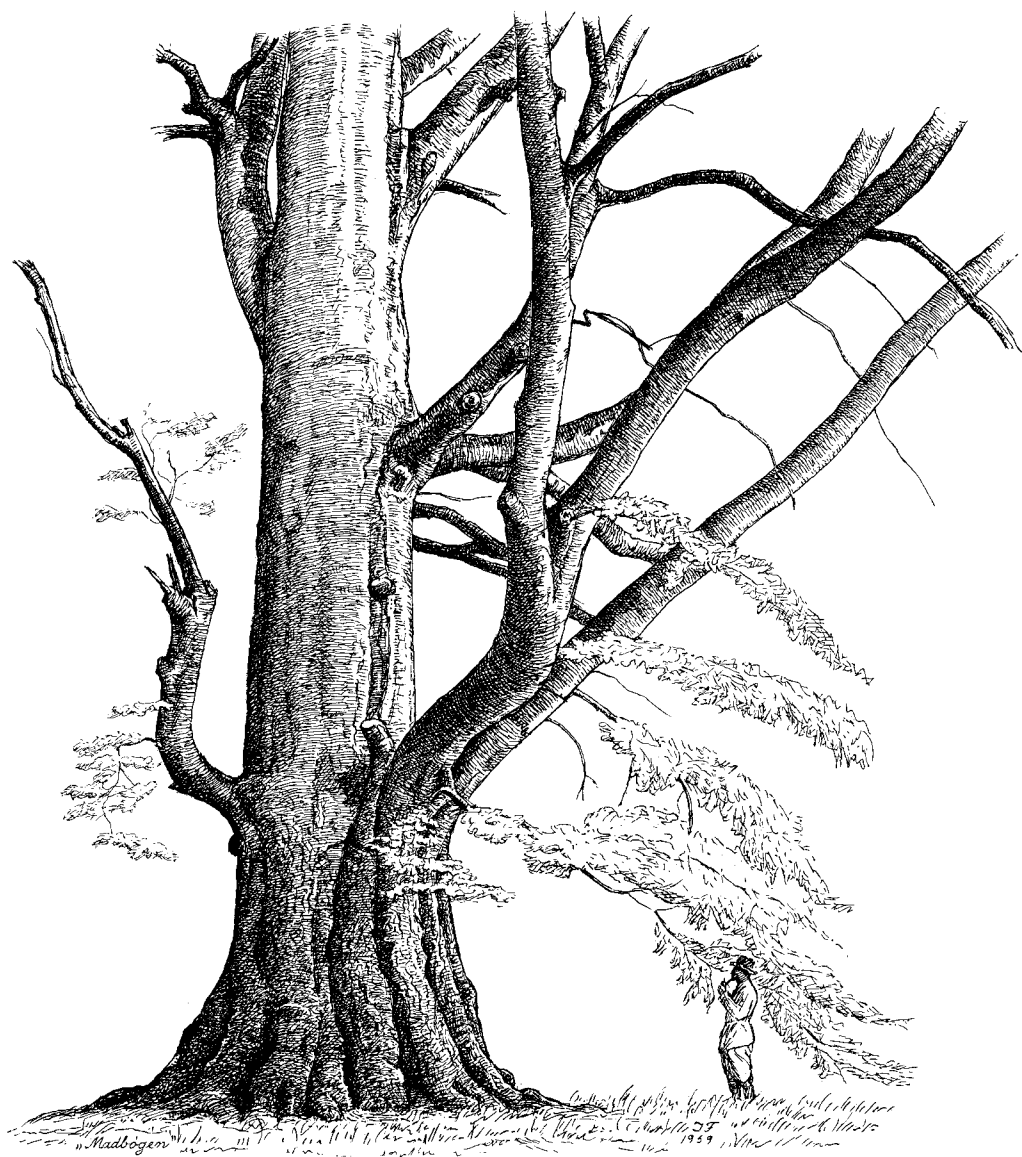
Det er vanskeligt at bedømme, hvor stor en vedmasse træet indeholder. I en kraftig gren, der sad i ca. 12 m's højde, og som faldt ned 1959, var der ca. 10 rm brænde. Den gren, der her er tale om, ses som den næstøverste, der går ud til højre. I sommeren 1963 knækkede en meget stor gren på ca. 20 rm. Vel har disse to store grene, der tilsammen indeholdt ca. 30 rm, reduceret Madbøgen betydeligt; men i sammenligning med den vedmasse, den endnu indeholder, er det dog kun en mindre del, træet har mistet. Den samlede vedmasse kan sikkert sættes til 120–130 rm = ca. 70–80 m³, eller lige så meget træ, som der står på 2.000 m² i en 100-årig Bøge-bevoksning.

Madbøgens alder kan anslås til 325 år. Den gren, der faldt ned 1959, sad i 12 m's højde og havde 275 årringe; skønner man, at træet har været 50 år om at nå denne højde, kommer man til 325 år.

Det brænde, der er opskåret af de nedfaldne grene, viser tydeligt, at Madbøgen er kernerådden, ja, at veddet i det indre er helt forsvundet adskillige steder. I furerne på den nederste del af stammen ses dybe revner, hvorfra der siver vædske ud, hvad der tyder på råddenskab i stammens indre.

Sammenligner man den tilstand, hvori Madbøgen i dag* befinder sig, med dens tilstand i foråret 1959, da INGEBORG FREDERIKSEN påbegyndte sin tegning, må man erkende, at det er gået særdeles stærkt tilbage for træet i de forløbne seks år. Madbøgen har formentligt snart nået sin aldersgrænse (se yderligere s. 147). Det var en lykke, at den blev tegnet inden det første store grenbrud, og at ingen kom til skade, da grenen faldt ned netop på det sted, hvor skovfoged G. JACOBSEN, der agerer »målestok«, står. Bruddet skete i middagspausen, dagen før skovfogeden blev tegnet ind på billedet.

*) Skrevet januar 1965

Madbogen

Den vrange Bøg i Krogelund

I skovbrynet ved Krogelundhus på Farum Skovdistrikt står en meget ejendommelig Bøg.

Ved Skovhistorisk Selskabs og Dansk dendrologisk Forenings ekskursion 8. oktober 1961 var der rig lejlighed til at studere denne Bøg nærmere, fordi regnen silede ned ude i det fri, men under den »vrangle« Bøg, som skovrideren JUST HOLTEN havde valgt at vise deltagerne, var der nogenlunde tørvejr.

Vi står her overfor en særlig egenskab ved adskillige af de vrangle Bøge, der har udviklet sig til Hængebøge, at grenværk og blade danner et tæt løvtag, der gør kronen så godt som uigennemtrængelig for regn. Regnvandet løber fra blad til blad og når først jorden ved kronens yderste rand, der ofte hviler på jordoverfladen, eller det løber langs grenene ned ad stammen til træets fod. Selv på en årstid, da løvet er borte, vil nogle få personer altid kunne stå i tørvejr under Krogelundbøgen, fordi den kraftige stamme slår en vældig bugt og flere af grenene er så tykke, at de danner halvtag, der holder regnen borte.

Det er karakteristisk for denne Bøg, at den står i skovbrynet. Som JUST HOLTEN har gjort rede for på s. 175 vil de vrangle Bøge gå til grunde i den normale Bøge-skov på grund af den skygge, de opretvoksende træer giver. Inde i Krogelund finder man smukke, ranke Bøge-bevoksninger, men ved skovbrynet mod vest og syd ser man igen de vrangle typer. Særligt er krattet under Mørdrupgaard på skråningen ned mod Bure Sø så tæt besat med vrangle Bøge, at de ranke Bøge nærmest må betegnes som undtagelser. Godsejer E. ROUG har her ved sin hugst hjulpet de vrangle former i kampen med de rette.

Den vrangle Bøg ved Krogelundhus når en højde på ca. 15 m, og med sine godt 4,5 m i omkreds i brysthøjde er den formentlig landets tykkeste Bøg af denne type. Omkring de store vorter, der ses på tegningen, måler den 6,5 m.

Som det fremgår af billedet, der er den seneste af INGEBORG FREDERIKSENS tegninger, udført i foråret 1963, har den 2 m høje bul en vridning, der får træets stamme til at minde om Snoegens. Grenene bugter sig ud og ind mellem hverandre, og man undrer sig over, hvorledes det har været muligt for kunstnerinden at holde rede på dette virvar. Kroneudviklingen er bedst til venstre, fordi grenene på den modsatte side – mod nord – delvis er skygget ihjel.

Om træets alder er det vanskeligt at sige noget bestemt, men mon ikke vi skal gætte på 300–400 år.

79
Hogedalen 9. 5. 1903

Vangr Big

Krogelundbogen

Støvringgaardbøgene

Skovene under Støvringgaard Kloster nær Randers Fjord udmærker sig ved at have været fredet for kreaturgræsning siden omkring 1800, da de kom under forstlig pleje. Før den tid bestod hugsten nærmest i fjernelse af døde træer. Støvring Sønderskov, afd. 64 og 65, er bevokset med Bøge i forskellige aldre, varierende fra 1 år til 250. I 1804 var der svin på olden her, og man kan gå ud fra, at oldenen af de ældste af de nulevende træer dengang bidrog til såvel svinefoder som til fremkomsten af en ny generation af Bøge, der nu er 160 år. Flere gange senere er der sket selvforyngelse i bevoksningen, der således er blevet et godt eksempel på, hvorledes man ved nænsom plukhugst kan skabe en uensaldrende, ren Bøge-skov.

Den meget forsigtige hugst i Støvringgaards skove op til 1804 havde medført, at der var rigeligt med velformede Bøge, der kunne tjene som modertræer i det berømte, gode oldenår, der gik forud for Fredskovsforordningen af 1805. Ved hugsten i bevoksningen har man lagt vægt på at bevare de smukkeste træer, og det er lykkedes i den grad, at dr. SYRACH LARSEN i forbindelse med Skovhistorisk Selskabs ekskursion i 1956 har udtalt: »Det er enestående dejlige, store og livskraftige træer, der har klaret sig fint på en ikke for gunstig lokalitet. De har ikke alene værdi som et skovhistorisk minde, men også for skovtræforædlingen og for landets forsyning med danske Bøge-olden af høj avlsværdi«.

Denne udtalelse har medført, at man fra skovdistriktets side nu stræber efter, at foryngelsen i denne bevoksning sker langsomt og udelukkende ved selvforyngelse, således at den gode Støvringgaardrace af Bøg kan bevares på denne lokalitet.

INGEBORG FREDERIKSEN tegnede bevoksningen i 1956 og fæstede sig navnlig ved en af de smukke, gamle Bøge, som dr. SYRACH LARSEN havde udpeget. Den daværende skovrider, C. PAULSEN, står ved foden af træet, hvis højde er 28 m, og hvis diameter i brysthøjde er 97 cm. Bøgen, der hører til bevoksningens ældste generation, har en smuk, veludviklet krone. Adskillige lavtsiddende grene tyder på, at den under sin vækst har stået forholdsvis frit. Den smukke form, som træet til trods herfor har fået, afslører, at det er i besiddelse af arvelige anlæg, der betinger en udvikling, der giver værdifulde Bøge-kævler. I bevoksningen har skovtræforædlingen udvalgt enkelte træer, der indgår i arbejdet med den danske Bøgs forædling.

Den smukke, gamle bevoksning huser en hejrekoloni.

Stovringgaardbøgene

Gammelt fotografi af Bangsbofyrren, se teksten side 129.

Litteraturliste

- JUST HOLTEN: De »tusindårige« ege i Jægerspris Nordskov. Salmonsens Leksikon-Tidsskrift, 5. hefte, 1954, sp. 900-904.
- Vrange Bøge på Farum Skovdistrikt. D. dendrol. Årsskr. 1965, s. 161-176.
- N. H. JENSEN: Kongeegene i Jægerspris Nordskov. Skovbrugstidende, 1956, s. 176-179.
- Interview med skovfoged TH. JENSEN:
- TH. JENSEN: Et forsøg på aldersbestemmelse af Storkeegen og Kongeegen. D. dendrol. Årsskr. 1965, s. 148-160.
- POUL LORENZEN: Furskoven paa Læsø. Dansk Skovfore. Tidsskr. 1928, s. 93-108.
- P. CHR. NIELSEN: Kæmpeegene i Jægerspris Nordskov. D. dendrol. Årsskr. 1957, s. 317-372.
- Nordskovens Kæmpeege. Frederiksborg Amts hist. Samfund, 1960, s. 3-36.
- Fasanbogen. Naturens Verden, Jan. 1964, s. 11-20.
- A. OPPERMANN: Vrange Bøge i det nordøstlige Sjælland. D. forstl. Forsøgsvæsen, bd. 2, 1908-11, s. 29-256.
- Skovfyr i Midt- og Vestjylland. D. forstl. Forsøgsvæsen, bd. 6, 1922, s. 137-336.
- CHR. VAUPELL: De danske Skove. 1863.

Madbøgen
 fot. 25. marts 1965.
 Hovedparten af kronen,
 der ligger på jorden,
 faldt i stormen
 natten mellem
 7. og 8. februar 1965.

Madbøgen, en tilføjelse

Kort efter at teksten til INGEBOG FREDERIKSENS tegning af Madbøgen – se s. 140 – var skrevet, viste det sig, at den anelse, der blev givet udtryk for i sidste afsnit, var berettiget.

I den storm, der rasede natten mellem 7. og 8. februar 1965, mistede Madbøgen så godt som hele sin krone, og tilbage står kun en torso, der på sørgelig vis minder om Danmarks største Bøg.

Madbøgen er fredet, men det er et spørgsmål, der endnu er uløst, hvorledes den ruin, der nu står tilbage, helt eller delvis kan bevares for at efterverdenen kan få et indtryk af den store Bøg.

Billedet viser Madbøgen 25. marts 1965. Samme dag blev der foretaget årringstælling på den del af hovedstammen, der nu ligger på jorden, i en skive, der oprindeligt sad $10\frac{1}{2}$ m oppe. Antallet af årringe var 270, hvilket svarer nogenlunde til den årringstælling, der blev foretaget 1959 – se s. 140. Alderen er ikke imponerende, og selv om Madbøgen kan betragtes som landets tykkeste Bøg, er den sikkert langt fra den ældste.

Vedmassen i den faldne del af Madbøgen blev opmålt og udgjorde 15 m^3 , mens opmåling og skøn af den endnu stående del af træet gav 30 m^3 . Den samlede vedmasse, inklusive de to tidligere nedfaldne grene bliver herefter 63 m^3 . Til den foretagne opmåling af vedmassen bør lægges 15 pct. for ris under 5 cm, hvorved man kommer til et kubikindhold på godt 70 m^3 .